

Pierwsza wersja złożona 30.07.2021

ISSN (print) 1689-8966

Ostatnia wersja zaakceptowana 10.09.2021

ISSN (online) 2450-7040

*Sylwia Osowska**

INWESTYCJE EKOLOGICZNE SAMORZĄDÓW GMINNYCH, JAKO ELEMENT STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU – NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Streszczenie: Celem artykułu jest przedstawienie i ocena roli inwestycji ekologicznych samorządów gminnych, jako głównego inicjatora procesów zrównoważonego rozwoju na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego. Fundusze Unii Europejskiej w znacznym stopniu zmieniły warunki funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego. Obecnie wiele podejmowanych przez samorządy gminne działań realizowanych jest dzięki środkom Regionalnego Programu Operacyjnego. Dla osiągnięcia wymiernego celu dokonano oceny wsparcia rozwoju inwestycji ekologicznych finansowanych ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (RPO WK-P). Ponadto wskazano, jak jest realizowana zasada zrównoważonego rozwoju z zakresie inwestycji ekologicznych.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, samorząd gminny, inwestycje ekologiczne.

WPROWADZENIE

Koncepcja zrównoważonego rozwoju odgrywa coraz większą rolę w kształtowaniu sposobu myślenia o wzajemnych stosunkach pomiędzy społeczeństwem, gospodarką i środowiskiem przyrodniczym. Zgodnie z definicją K. Dubel [1998, s. 96] zrównoważony rozwój jest sposobem gospodarowania zasobami naturalnymi, który nie prowadzi do degradacji środowiska przyrodniczego, a jednocześnie pozwala na zaspokojenie potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń.

Wielu autorów proponuje trójwymiarowy imperatyw zrównoważonego rozwoju, zobowiązanie do osiągania celów ekonomicznych jednocześnie z osiąganiem celów ekologicznych i społecznych, zmianę strategii nastawionej na „więcej niż zysk” oraz realizację tych założeń jako miernika sukcesu

* Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Filozofii i Nauk Społecznych, Fosa Staromiejska 1a, 87-100 Toruń, e-mail: osowska@cdbgroup.pl

[Atkinson, 2000; Gao i Shang, 2006; Rogal, 2010; Liczmańska-Kopcewicz i inni, 2019; Liu i inni, 2019].

Zrównoważony rozwój może być źródłem sukcesu, innowacyjności i rentowności dla organizacji, ponieważ racjonalność zarządzania mierzy się nie tylko efektami ekonomicznymi, ale także stopniem, w jakim organizacja zapewnia najwyższą możliwą jakość życia swojej społeczności – jak idealny cel rozwoju gospodarczego i upodmiotowienia [Reid, Griffith, 2006; Liczmańska-Kopcewicz i inni, 2019].

Zrównoważonym rozwojem jest rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb obywateli [Barczak, 2006, s. 37; Liczmańska-Kopcewicz i inni, 2019].

Zasada zrównoważonego rozwoju oznacza utrzymanie równowagi w trzech aspektach [Dyllick i Hockerts, 2002; Kramer i inni, 2004, 78-79]:

- ekologicznym – poprzez redukcję zanieczyszczeń, długotrwałe korzystanie z zasobów natury, zabezpieczenie nienaruszonych struktur przyrody, utrzymanie równowagi atmosferycznej;

- ekonomicznym – oszczędzanie zasobów naturalnych zwiększa konkurencyjność przedsiębiorstw, otwarcie nowych szans rynkowych poprzez innowacje techniczne. Ponadto zauważa się, że ochrona środowiska jest tańsza od działań naprawczych;

- społecznym – zrównoważony rozwój stwarza nowe miejsca pracy, wzrasta stopa życiowa i stabilność społeczna.

Każda organizacja działająca w dzisiejszej burzliwej rzeczywistości powinno uwzględniać koncepcje społecznej odpowiedzialności biznesu i zrównoważonego rozwoju w świadomym procesie tworzenia wartości. Stał się jedną z najpopularniejszych idei na niemal wszystkich poziomach zarządzania, w procesie jej wdrażania najbardziej odpowiednie wydaje się stwierdzenie „myśl globalnie, działaj lokalnie”. W związku z powyższym poziom samorządów gminnych staje się najwłaściwszy dla zapoczątkowania równoważenia rozwoju. Samorządy gminne są w stanie w najodpowiedniejszy sposób nadać kierunek rozwojowi lokalnemu tak, aby rozwiązywać problemy danej społeczności lokalnej i zagwarantować prymat interesu ogólnospołecznego nad indywidualnym [Parysek, 2001, 213-228].

1. ROLA SAMORZĄDU GMINNEGO WE WDRAŻANIU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Szczególną uwagę należy zwrócić na rozwój ekonomiczny społeczeństwa i jego środowiska. Daje on możliwość zachowania walorów środowiskowych, w znacznym stopniu ma wpływ na ograniczenie zanieczyszczenia oraz degradacji środowiska przyrodniczego.

Zgodnie z teorią Janusza Broła [1998, s. 9-10] gmina to jednostka samorządu terytorialnego, która rozwija się i funkcjonuje jako integralna część większej całości. Niejednokrotnie korzysta z dóbr i usług powstających na innych terenach, a także dostarcza swe produkty na rzecz otoczenia oraz pozyskuje fundusze zewnętrzne, ale także przekazuje środki własne na inne obszary. W praktyce o rozwoju na poziomie zarządzania można mówić wtedy, gdy zharmonizowane i systematyczne działania podmiotów funkcjonujących w gminie zmierzają do poprawy istniejących warunków użytkowych gminy oraz tworzenia nowych, korzystniejszych warunków jej codziennego funkcjonowania oraz zapewnienia ładu przestrzennego [Kozuch i inni, 2014].

Jakość życia lokalnej społeczności uzależniona jest w pewnym zakresie od wspierania przez samorządy terytorialne integralności rozwoju we wszystkich dziedzinach życia człowieka, takich jak: zdrowie i warunki socjalne, zatrudnienie, ubóstwo dochodowe, edukacja, rodzina, partycypacja w życiu wspólnoty i społeczeństwa, mieszkalnictwo, transport i komunikacja, bezpieczeństwo, czas wolny i kultura, satysfakcja z życia, środowisko [Katoła, 2011, s. 54]. Zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju, samorząd terytorialny powinien realizować inwestycje, które wspierają rozwój ekologiczny, ekonomiczny i społeczny. Obywatele coraz częściej wymagają działania zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju. Zasada ta odnosi się również do zapewnienia ochrony klimatu, a co za tym idzie inwestycji ekologicznych. Polityka ekologiczna jest świadomą działalnością m.in. władz samorządowych i podmiotów gospodarczych w zakresie gospodarowania środowiskiem przyrodniczym, tj. użytkowaniem jego zasobów i walorów oraz ochrony i kształtowanie ekosystemów [Górka i inni, s. 64].

Samorządy gminne bez wsparcia Unii Europejskiej nie byłyby w stanie w pełni realizować polityki ekologicznej. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej obliguje nasz kraj do realizacji strategii unijnej w każdej dziedzinie. Obecnie unijnym dokumentem strategicznym jest „Europa 2020”, który ma zagwarantować zrównoważony rozwój Unii Europejskiej. W polskim raporcie *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe* [Boni, 2009] zawarto dziesięć tematów obejmujących różne sfery życia społecznego, gospodarczego i politycznego, których podjęcie jest niezbędne w celu ich skutecznej realizacji.

Niejednokrotnie dyskutowano, jakie działania są niezbędne w Polsce dla zapewnienia warunków trwałego i zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z opinią S. Kozłowskiego podstawowe znaczenie mają przede wszystkim następujące cele polityki ekologicznej i zrównoważonego rozwoju [Kozłowski, 2005, s. 57]:

- realizacja harmonizacji polityki ekologicznej z prawem Unii Europejskiej z uwzględnieniem okresów przejściowych w zakresie: ścieków komunalnych, zrzutu niebezpiecznych substancji do wód, przerobu opakowań, składowisk odpadów itp. oraz współpraca z państwami Unii przy rozwiązywaniu problemów ekologicznych,
- zwiększenie znaczenia problematyki ekologicznej i trwałego rozwoju w świadomości społecznej,
- ochrona obszarów przyrodniczych i różnorodności biologicznej,
- szerokie upowszechnienie ochrony środowiska w przedsiębiorstwach, gminach i gospodarstwach domowych,
- problem ustalenia celów trwałego rozwoju i instrumentów w ścisłym związku ze społecznościami lokalnymi w formie strategii lub działań planistycznych,
- rozwój programów ekologicznych produkcji, konsumpcji oraz stylów życia związanych z ochroną przyrody.

Na szczeblu gminy największą trudność sprawia przełożenie zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju na cele i zadania realizacyjne. Wynika to najczęściej z braku środków w budżetach gminnych na inwestycje ekologiczne. W związku z powyższym niezbędne jest pozyskanie środków zewnętrznych (najczęściej z Unii Europejskiej) na realizację celów ekologicznych zrównoważonego rozwoju.

Inwestycje ekologiczne charakteryzują się wyższym poziomem refundacji niż przeciętnie dla wydatków inwestycyjnych, wynika to przede wszystkim z relatywnie wysokiego poziomu dofinansowania (średnio ok. 70%) z funduszy Unii Europejskiej. Spadek zaangażowania środków własnych budżetowych rekompensowany był środkami unijnymi. Pojawienie się m.in. Regionalnego Programu Operacyjnego zmobilizowało gminy do większego wysiłku inwestycyjnego.

2. WSPARCIE INWESTYCJI EKOLOGICZNYCH W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020 promował działania zapewniające realizację wspierania zasad zrównoważonego rozwoju w zakresie inwestycji ekologicznych, dotyczy to zarówno terenów wiejskich jak i obszarów miejskich. Analiza Regio-

nalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020 pokazała, że wsparcie finansowe na efektywność energetyczną i gospodarkę niskoemisyjną było w skali całego programu wysokie, tj. stanowi 14,83% (282 225 573 EURO) całej alokacji RPO WK-P. Potrzeby wynikające z programu są związane z aktualną ochroną klimatu. Wnioskodawcy aplikujący w ramach priorytetu 3 RPO WK-P, tj. „Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie” mieli możliwość realizacji działań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej. Jednym z ważniejszych aspektów ww. osi priorytetowej jest możliwość ograniczenia wydatków w związku ze zwiększeniem efektywności energetycznej budynków. Ponadto ważny jest aspekt społeczny, który jest związany ze zmianą zachowań i postaw społecznych, który jest spowodowany zachowaniem nowych rozwiązań i podnoszeniem wymogów w zakresie gospodarki niskoemisyjnej.

Oś priorytetowa w zakresie efektywności energetycznej zakładała wsparcie związaną z:

- Rozwojem instalacji produkujących energię z OZE;
- Infrastrukturą przemysłową służącą przemysłowi i dystrybucji energii elektrycznej i ciepłej pozyskiwanej z OZE;
- Działaniami poprawiającymi efektywność energetyczną w różnych obszarach gospodarki regionu, w tym obszarze publicznym, mieszkaniowym, jak i w obszarze przedsiębiorstw.

W ramach osi priorytetowej 3 wyróżnia się m.in. takie działania jak:

- Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych;
- Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym;
- Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

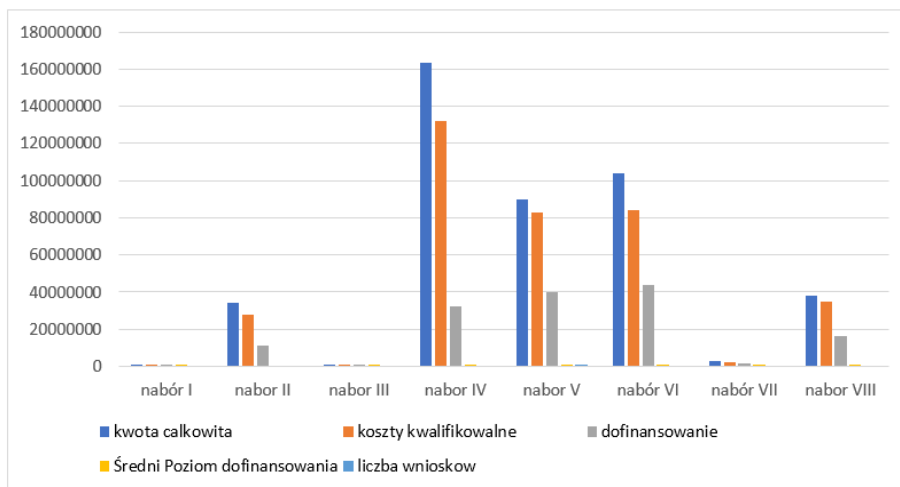
3. EFEKTY REALIZACJI INWESTYCJI EKOLOGICZNYCH W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

3.1. WSPIERANIE WYTWARZANIA I DYSTRYBUCJI ENERGII POCHODZĄCEJ ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH

Wszelkie wysiłki zmierzające do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju generują zapotrzebowanie na energię odnawialną. Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju możliwe jest m.in. poprzez wykorzystanie energii odnawialnej

jako sposób na złagodzenie negatywnych skutków zmiany klimatu oraz generowanie bezpośrednich i pośrednich korzyści gospodarczych [Vasylieva i inni, 2019; Liczmańska-Kopcewicz i inni, 2020]. Metody finansowania odgrywają rolę katalizatora w przejściu gospodarczym na energię odnawialną i czystą [Mohamed i in. 2021]. W ramach inwestycji związanych z wspieraniem wytwarzaniem i dystrybucją energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych został zwiększony udział poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych w województwie kujawsko-pomorskim, co bezpośrednio przełożyło się na jej zwiększony udział w regionalnym bilansie energii ogółem. Dodatkowym efektem jest zwiększone bezpieczeństwo energetyczne regionu oraz osiągnięcie skumulowanych efektów środowiskowych związanych z ograniczeniem wykorzystania nieodnawialnych surowców energetycznych, a także ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych. Poprzez wzmocnienie „zielonego” aspektu gospodarki regionu doprowadziły do wzmocnienia jej konkurencyjności.

Wykres. 1 Wydatkowanie środków w ramach działania 3.1. - Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

źródło: opracowanie własne

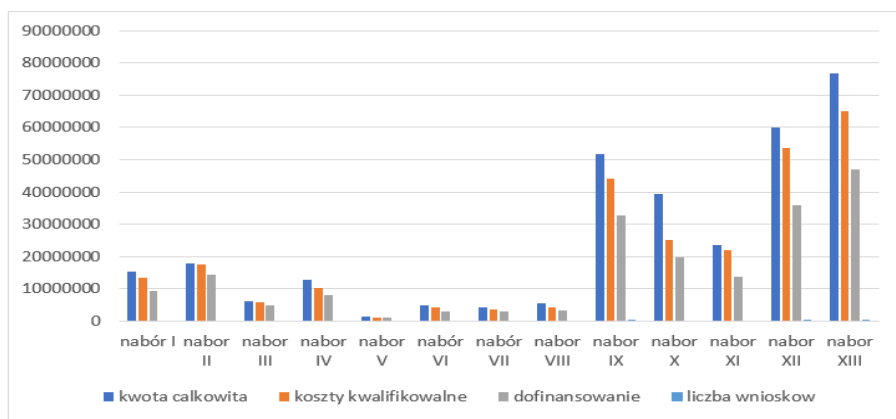
W ramach „Wspierania, wytwarzania i dystrybucji energii pochodzących ze źródeł odnawialnych” zostało ogłoszonych 8 naborów wniosków o dofinansowania, w ramach których zrealizowano łącznie 114 projektów na łączną kwotę kosztów całkowitych 435 196 810,20 zł, natomiast dofinansowanie wyniosło 146 145 948,90 zł, co stanowi średnio 58,40% kosztów kwalifikowalnych. Wsparcie zostało skierowane na inwestycje w infrastrukturę służącą do produk-

cji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, tj. słońca, biomasy, wody oraz geotermii) wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej. Ponadto zostały wybudowane i zmodernizowane sieci elektroenergetyczne niskiego i średniego napięcia, które są dedykowane przyłączeniu nowych jednostek wytwórczych energii z OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego. Dzięki środkom RPO WK-P zostały sfinansowane małe elektrownie wodne, jednak wyłącznie na już istniejących budowlach piętrzących lub wyposażonych w hydroformie. Ponadto dotowane zostały inwestycje do produkcji biokomponentów i biopaliw.

3.2. WSPIERANIE EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ, INTELIGENTNEGO ZARZĄDZANIA ENERGIĄ I WYKORZYSTYWANIA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGI W BUDYNKACH PUBLICZNYCH I W SEKTORZE MIESZKANIOWYM

Efektom realizacji „Wspierania efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym” była racjonalizacja zużycia i ograniczenie strat energii w sektorach publicznym i mieszkaniowym, co spowodowało zmniejszenie zapotrzebowania na energię. Poprawa efektywności energetycznej wpłynęła na poprawę tzw. niskiej emisji, a także na poprawę sytuacji finansowej gospodarstw domowych.

Wykres. 2 Wydatkowanie środków w ramach działania 3.3. - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym

źródło: opracowanie własne

W ramach ww. celu zostało ogłoszonych 13 naborów wniosków o przyznanie pomocy, dzięki którym zrealizowano łącznie 166 projektów na łączną kwotę kosztów całkowitych 319 821 964,20 zł, natomiast dofinansowanie wyniosło 196 421 147,30 zł, co stanowi średnio 72,43% kosztów kwalifikowalnych. Jak wynika z powyższego wykresu działanie z naboru na nabór cieszyło się coraz większym zainteresowaniem. Ze wsparcia skorzystały niemal wszystkie samorządy gmin województwa kujawsko – pomorskiego, w wyniku czego na znacznej części obiektów publicznych, jak i prywatnych zostały zamontowane panele fotowoltaiczne, jak i pompy ciepła.

Wspierane tutaj były działania polegające na kompleksowej modernizacji energetycznej budynków publicznych i wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne. Zgodnie z założeniami sektor publiczny pełni wzorcową rolę w zakresie działań prowadzących do poprawy efektywności energetycznej, w związku z tym znaczna część działań związana była z poprawą efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej.

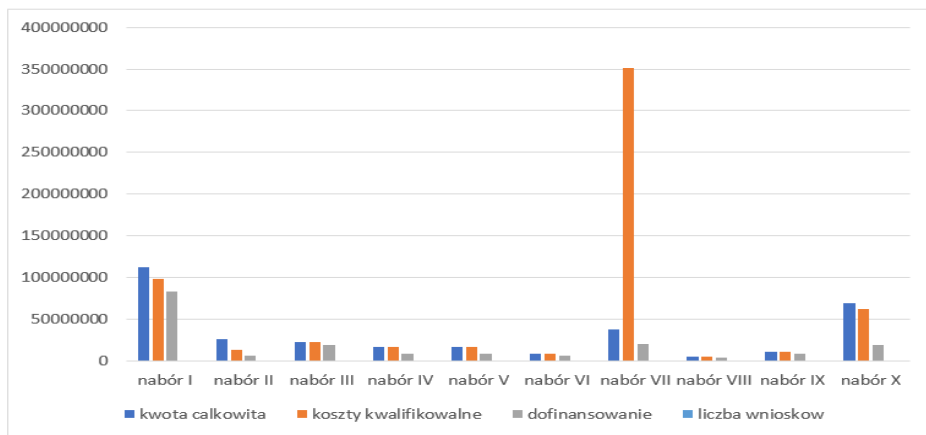
3.3. PROMOWANIE STRATEGII NISKOEMISYJNYCH MAJĄCYCH ODDZIAŁYWANIE ŁAGODZĄCE NA ZMIANY KLIMATU

W ramach „Promowania strategii niskoemisyjnej dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu” (działanie 3.4) zostały wsparte projekty dotyczące rozwoju systemu transportu zbiorowego, unowocześnienia i modernizacji infrastruktury transportu zbiorowego oraz uzupełnienia istniejących linii komunikacji zbiorowej, łącznie z wyposażeniem w nowy, przyjazny dla środowiska tabor i inna infrastrukturę z nim związaną. W miastach posiadających transport szynowy (tramwaje) został rozwinięty transport zbiorowy poprzez inwestycje w infrastrukturę szynową. Natomiast w pozostałych miastach sfinansowane zostały inne niskoemisyjne i bezemisyjne formy transportu miejsowego zasilanego paliwem alternatywnym.

W ramach „Promowania strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu” zostało ogłoszonych 10 naborów wniosków, w ramach których zrealizowano łącznie 84 projekty na łączną kwotę kosztów całkowitych 324 576 926,30 zł, natomiast dofinansowanie wyniosło 180 878 879 zł, co stanowi średnio 63,24% kosztów kwalifikowalnych. Wspierane były projekty dotyczące infrastruktury transportu zbiorowego, z uwzględn-

nieniem, że wydatki związane z inwestycjami w drogi lokalne musiały być ściśle związane z mobilnością w miastach i stanowiły tylko niewielki element transportu miejskiego. Natomiast nabycie taboru możliwe było tylko w przypadku, gdy stanowiło uzupełnienie inwestycji infrastrukturalnych i jasno wynikało z analizy potrzeb w planach mobilności miejskiej.

Wykres. 3 Wydatkowanie środków w ramach działania 3.4. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

źródło: opracowanie własne

W celu ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza, a także bezpieczeństwa i podwyższenia jakości środowiska życia, wsparcie uzyskały m.in. działania związane z ułatwianiem podróży multimodalnych, polityką parkingową („park&ride”, „bike&ride”, „kiss&ride”) oraz priorytetyzacją ruchu pieszego i rowerowego (rozwój koncepcji „bike&ride” wraz z niezbędną infrastrukturą oraz systemów rowerów publicznych/miejskich). Wspierane były również systemy zarządzania ruchem (ITS) oraz działania mające za zadanie zmniejszenie zatłoczenia miast i ograniczenie ruchu samochodowego w centrach miast (np. ograniczenia w ruchu samochodowym w centrach miast, buspasy, priorytety w ruchu miejskim dla środków komunikacji publicznej). Wsparciem zostały objęte także inwestycje w energooszczędne oświetlenie uliczne.

Reasumując, Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020 uwzględniał realizację zrównoważonego rozwoju poprzez:

- poszukiwanie konsensusu pomiędzy dążeniem do maksymalizacji efektu ekonomicznego projektów ze zmniejszeniem negatywnych oddziaływań na środowisko.

- postrzegania odpadów jako źródła zasobów (w tym zastępowania surowców pierwotnych surowcami wtórnymi, powstającymi z odpadów),
- dążenie do zamykania obiegów surowcowych, w tym maksymalizacji oszczędności wody i energii),
- ograniczanie zanieczyszczeń emitowanych do środowiska, w tym zwłaszcza powietrza i wody już na etapie projektowania rozwiązań technologicznych,
- wspieranie zwiększenia efektywności energetycznej i pozyskiwania energii z niskoemisyjnych źródeł z maksymalnym wykorzystaniem lokalnej bazy surowcowej (zapewnienie realnych mechanizmów preferencji dla projektów maksymalizujących oszczędność energii i efektywność energetyczną łączy się z korzyściami dla środowiska ze względu na zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń, dla gospodarki poprzez rozwój innowacyjnych rozwiązań, stymulowanie sektora budowlanego i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego oraz dla społeczeństwa poprzez konieczność zmiany zachowań i postaw społecznych.),
- energooszczędne budownictwo,
- niskoemisyjny i zrównoważony transport, promowanie transportu zbiorowego i publicznego, a także intermodalnego,
- uwzględnienie zasady „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci”, które będą stosowane w odniesieniu do programów i pojedynczych projektów,
- uwzględnienie problematyki zmian klimatu obejmującej aspekt odporności realizowanych inwestycji infrastrukturalnych na skutki zmian klimatu i powiązane z tym zagrożenia klęskami żywiołowymi,
- planowania przestrzennego i inwestycji infrastrukturalnych z uwzględnieniem konieczności adaptacji do zmian klimatu, a także ochrony środowiska i oszczędności zasobów.

W ramach RPO WK-P realizowane były projekty wspierające bioróżnorodność, a także przedsięwzięcia dotyczące innowacyjnych rozwiązań technologicznych prowadzących do zmniejszenia oddziaływania na środowisko.

4. KORZYŚCI INWESTYCJI EKOLOGICZNYCH DLA GMIN WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO I ICH MIESZKAŃCÓW

Analizując gminne inwestycje ekologiczne finansowane z RPO WK-P można stwierdzić, iż w wyniku realizowanych projektów poprawie uległ poziom i jakość życia jej mieszkańców. Wzrost efektów działań inwestycyjnych gmin powoduje większą możliwość dostępu mieszkańców do pozyskania dofinansowania (50%) na odnawialne źródła energii w ramach swoich domów (priorytet 3.3. RPO WK-P), co może mieć wpływ na poprawę jakości ich życia i ogra-

niczenie zanieczyszczeń w zasobach środowiskowych. Analizując inwestycje ekologiczne na przestrzeni ostatnich 15 lat w Polsce, można sądzić, iż dokonał się znaczny postęp w poprawie jakości życia patrząc przez pryzmat inwestycji ekologicznych. Zauważa się bardzo duże zróżnicowanie przestrzenne skłonności do inwestowania na rzecz ochrony środowiska. Gminy posiadające dobrze rozwiniętą i wydajną sieć infrastruktury środowiskowej to także szczególnie korzystne miejsca lokalizacji innych inwestycji, stąd takie gminy rozwijają się szybciej w stosunku do pozostałych. Prowadzona polityka inwestycyjna gmin wyrażająca się poprzez dokonywanie wydatków na określone cele pozwala stwierdzić, że zachodzące zmiany prowadzą w kierunku sprzyjającym rozwojowi zrównoważonemu.

Podział województwa kujawsko-pomorskiego na gminy lepiej rozwinięte ekoinwestycyjnie i mniej rozwinięte jest zauważalny. Gminy skupione wokół Torunia i Bydgoszczy mają lepsze zaplecze infrastrukturalne. Regiony o dobrze rozwiniętej infrastrukturze stwarzają lepszy dostęp do potencjalnych inwestorów prywatnych, przyciągają również inwestycje zagraniczne.

Zróżnicowanie przestrzenne poziomu rozwoju inwestycji ekologicznych poszczególnych obszarów wynika także ze zróżnicowania samej przestrzeni geograficznej. Różnice w warunkach środowiska geograficznego, a także zróżnicowane czynniki rozwoju społecznego powodują, że poszczególne obszary wykazywać się będą różną dynamiką rozwoju. W rezultacie określić można obszary, tj. gminy silniej i słabiej rozwinięte, wykazujące wyższą i niższą dynamikę zachodzących zmian oraz różny poziom życia społeczeństwa.

PODSUMOWANIE

Dążenie do zrównoważonego i trwałego rozwoju może mieć miejsce na każdym poziomie – od układów globalnych, międzynarodowych i państwowych, do układów lokalnych, sektorowych i pojedynczych podmiotów. Rozwój zrównoważony, uwzględniający rozwój ekonomiczno-społeczny, jest szansą nie tylko ograniczającą degradację środowiska, lecz także daje możliwość podnoszenia i wyrównywania dobrobytu społeczeństwa dziś i w przyszłości. Aktualne pozostaje stwierdzenie, że zrównoważony i trwały rozwój powinien rozwiązywać problemy środowiskowe w sposób, który zapewnia jego materialne i społeczne podstawy. Co oznacza realizację społecznie pożądanego celu (wzrost realnego dochodu, poprawę stanu zdrowotnego i poziomu wyżywienia, uczciwy dostęp do zasobów środowiska przyrodniczego, poprawę poziomu wykształcenia) oraz trwałość bądź jego samopodtrzymywanie się – rozwój zrównoważony pod względem ekologicznym. Oznacza to, że żaden element rozwoju w trakcie tego procesu nie powinien ulec zmniejszeniu. Powinno to powodować konieczność zachowania odpowiedniej jakości środowiska, w tym jego zasobów i użytków

pozaekonomicznych, dla przyszłych generacji oraz konieczność zabezpieczenia podstawowych zasobów surowców na potrzeby wzrostu gospodarczego w przyszłości [Fiedor, 1995, s. 110-112].

Planowanie i realizowanie zrównoważonego rozwoju na poziomie samorządu gminnego wymaga konsultacji społecznych co do priorytetów i możliwości ich finansowania. Wiąże się to z wdrażaniem pięciu łańdów: ekologicznego, społecznego, gospodarczego, przestrzennego i instytucjonalnego. Działania na rzecz zachowania i poprawy jakości środowiska wymagają rozważnych decyzji z zakresu planowania i gospodarowania określoną przestrzenią geograficzną. Świadome tworzenie strategii rozwoju zrównoważonego pozwala uniknąć wielu konfliktów i sprzeczności interesów lokalnych. Rozwój zrównoważony uwzględniający rozwój ekonomiczno-społeczny jest szansą nie tylko na ograniczenie degradacji środowiska, lecz także podnoszenie i wyrównywanie dobrobytu społeczeństwa i to zarówno dziś, jak i jutro. Z tego powodu tak istotne jest określenie roli inwestycji ekologicznych w gminie.

W wyniku przeprowadzonej analizy pod kątem wykorzystania środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 w ramach inwestycji ekologicznych można stwierdzić, iż poziom wykonania inwestycji na rzecz ochrony środowiska odzwierciedla warunki dostępności, a także sposób alokacji środków finansowych koniecznych do ich realizacji. Przeprowadzona analiza wykazała znaczenie dochodów własnych gmin, które stanowią źródło finansowania takich inwestycji, a także niezbędny zasób do pozyskiwania środków unijnych. Podstawowym warunkiem właściwego wykonywania przez organy lokalne ich zadań jest wyposażenie gminy w odpowiednie środki finansowe.

Należy zauważyć, że inwestycje ekologiczne mają wpływ na potencjał i dziedziny aktywności samorządów gminnych. Poprawiają dostępność do usług publicznych (niskoemisyjny tabor komunikacyjny, termomodernizowanie obiekty użyteczności publicznej, instalacje fotowoltaiczne itp.), aktywizują gospodarczo tereny. O ważności inwestycji gminnych dla innych inwestycji i dla rozwoju innych podmiotów decydują właściwie zaplanowane inwestycje infrastrukturalne środowiskowe, które przyciągają inwestorów, stwarzają warunki zatrudnienia oraz pobudzają rozwój lokalny.

Zrównoważony rozwój daje nadzieję na zachowanie walorów i zasobów środowiska dla przyszłych pokoleń. Realizacja tej zasady dla wielu gmin jest ciągle abstrakcyjna, gdyż korzyści bieżące ze środowiska przedkładane są nad korzyściami długoterminowymi.

Skuteczne zarządzanie gminą, aktywność jej mieszkańców oraz właściwe zachowanie priorytetów rozwojowych gminy pozwolą w dłuższym okresie wyrównać dysproporcje, poprawić jakość życia, zachowując jednak to, co dla wszystkich jest najcenniejsze – środowisko naturalne dla przyszłych pokoleń.

BIBLIOGRAFIA

- Atkinson, G. *Measuring Corporate Sustainability*. Journal of Environmental Planning and Management, 2000, 43, 235–252.
- Barczak, A. *Zadania samorządu terytorialnego w zakresie ochrony środowiska*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2006.
- Boni, M. (red.), Polska 2030. *Wyzwania rozwojowe*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów – Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2009.
- Brol, J. *Zarządzanie rozwojem lokalnym – studium przypadku*, AE, Wrocław 1998.
- Dubel, K. *Uwarunkowania przyrodnicze w planowaniu przestrzennym*, Wydawnictwo Ekonomia i Środowisko, Białystok 1998.
- Dyllick, T., Hockerts, K. *Beyond the Business Case for Corporate Sustainability*, Business Strategy and The Environment, No 12, 2002.
- Fiedor, B., *System wskaźników i indeksów ekorozwoju*, [w:] Instrumenty ekonomiczne polityki ekologicznej w warunkach gospodarki rynkowej, K. Górka (red.), „Ekonomia i Środowisko” 1995, nr 18, (Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie), 110–112.
- Gao, S., Zhang, J. *Stakeholder engagement, social auditing and corporate sustainability*, Business Process Management Journal, No 12, 2006.
- Górka, K., Radecki, W., Poskrobko, B. *Ochrona środowiska. Problemy społeczno-ekonomiczne i prawne*, PWE, Warszawa 2001.
- Katoła A., *Oddziaływanie samorz'du lokalnego na zrównoważony rozwój gmin*, Prace Studia Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, nr 24, 2011.
- Kozłowski, S. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe. *Perspektywy zrównoważonego rozwoju i współpracy na obszarze „Zielone płuca Europy”*, Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska, Biuro Porozumienia „Zielone płuca Polski”, Politechnika Białostocka, Białystok 2001, materiały konferencyjne, *Podstawowe problemy zrównoważonego rozwoju w wymiarze politycznym*, [w:] G. Banse, A. Kieras (red.), *Zrównoważony rozwój od naukowego badania do politycznej strategii*, Editio Sigma, Berlin 2005.
- Kożuch, A. J., Sasak, J., Żukovskis, J.. *Konsultacje społeczne jako warunek sprawności działania polskich jednostek samorządu terytorialnego*. *Lietuvos Kaimo Vietovių Konkurencingumo Stiprinimas*, 2014, 35–40.
- Kramer, M., Urbaniec, M. Kryński, A. *Międzynarodowe zarządzanie środowiskiem*, t. 1, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2004.
- Liczmańska-Kopcewicz, K., Mizera, K., Pyplacz, P. *Corporate Social Responsibility and Sustainable Development for Creating Value for FMCG Sector Enterprises*. Sustainability 2019, 11, 5808.
- Liczmańska-Kopcewicz, K., Pyplacz, P., Wiśniewska, A. *Resonance of Investments in Renewable Energy Sources in Industrial Enterprises in the Food Industry*. Energies 2020, 13, 4285.
- Liu, X.; Schraven, D.; de Bruijne, M.; do Jong, M.; Hertogh, M. Navigating Transitions for Sustainable Infrastructures—The Case of a New High-Speed Railway Station in Jingmen, China. Sustainability 2019, 11, 4197.

- Mohamued, E.A., Ahmed, M., Pypłacz, P., Liczmańska-Kopcewicz, K., Khan, M.A., *Global oil price and innovation for sustainability: the impact of R&D spending, oil price and oil price volatility on GHG emissions*, *Energies*, 14(6), 1757, 2021.
- Parysek, J. *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo UAM, Poznań 2001.
- Reid, K., Griffith, J. *Social Enterprise Mythology: Critiquing Some Assumptions*. *Social Enterprise Journal*, 2006, 2, 1–10.
- Rogall, H. *Ekonomia zrównoważonego rozwoju*. In *Teoria i Praktyka*; Zysk i S-ka: Poznań, Poland, 2010.
- Vasylieva, T.; Lyulyov, O.; Bilan, Y.; Streimikiene, D. *Sustainable Economic Development and Greenhouse Gas Emissions: The Dynamic Impact of Renewable Energy Consumption, GDP, and Corruption*. *Energies* **2019**, 12, 3289.